

NASLOVNICA

KULTURA

DRUŠTVO

MAGAZIN

KOLUMNNE

HR SVIJET TV

DEUTSCH

IMPRESSUM

MARKETING

 FILM | GLAZBA | KAZALIŠTE | KNJIŽEVNOST | **KNJIGOZORI** | UMJETNOST | KULTURNA BAŠTINA | KRATKE PRIČE

 YOU ARE HERE: [KULTURA](#) > [KNJIGOZORI](#) > MLADEN LOJKIĆ: STROSSMAYER I JUŽNOSLAVENSTVO

Mladen Lojkić: Strossmayer i južnoslavenstvo

PETAK, 05 RUJAN 2014 07:47

Koliko je Hrvatima poznata Bjelovarska afera od 12. rujna 1888. godine i sukob cara Franje Josipa s biskupom J.J. Strossmayerom? Pored toga, potpuno se prešućuje, te je gotovo zabranjeno govoriti o Strossmayerovoj odlučnoj borbi protiv masonstva koje je krajem 19. stoljeća poput hobitnice ulazilo u sve pore političkog, javnog i kulturnog života u Hrvatskoj. Danas Strossmayera svi rado citiraju, spominju, osporavaju ili hvale, uzimajući iz njegovog bogatog političkog i vjerskog opusa samo dio njegovog bogatog djelovanja. Katolički vjernici se ponose njime kao velikim graditeljem i borcem za opstojnost Katoličke crkve u Hrvata, politički reciklirani komunisti i *slavoserbi* vrlo često se diče njegovom vizijom jugoslavenstva opravdavajući time svoje političko prijateljstvo s istočnim susjedima, dok za isto to jugoslavenstvo mnogi hrvatski narodoljubi i domoljubi zaziru od biskupa...Stoga treba razborito ocijeniti golemu političku, vjersku, dušobrižničku i dobročiniteljsku ostavštinu biskupa Strossmayera.

Krenimo redom. U dramatičnim godinama druge polovice 19. stoljeća dok se sustavno razdirao gospodarsko - političko hrvatsko tkivo, na hrvatskoj političkoj sceni oblikovala su se nova usmjerenja koja su obilježila hrvatsku politiku do propasti Monarhije. Na jednoj strani bili su osnivači JAZU, đakovački biskup Josip Juraj Strossmayer i njegov prijatelj, prvi predsjednik JAZU (1868. - 1886.) povjesničar i teolog dr. Franjo Rački, prvaci Narodne stranke koji su na neki način nastavili njegovati unitarističke ideje Ilirskog pokreta. Na drugoj strani hrvatske političke scene bili su pokretači pravaštva koji su Hrvatsku vidjeli samo kao samostalnu državu, publicist i književnik dr. Ante Starčević i hrvatski vitez Eugen Kvaternik koji je tragično poginuo u Rakovačkoj buni 1871. godine, na čelu revolucionarne „narodne hrvatske vlade“. Treću grupaciju su u okviru Samostalne stranke pokušali voditi hrvatski ban pučanin, pjesnik Ivan Mažuranić, zagrebački nadbiskup dr. Juraj Haulik, hrvatski povjesničar, književnik i političar Ivan Kukuljević Sakcinski i drugi koji su bili za nagodbu s Austrijom prije nego to učine Mađari.

Biskup Strossmayer (1815. - 1905.), sin kroatizirane njemačke vojničke obitelji, uz dr. Antu Starčevića je bio prvo ime i autoritet na hrvatskoj političkoj pozornici. Josip Juraj Strossmayer bio je glavni pokretač austrijsko - hrvatske ideje južnoslavenstva te i danas ova njegova opcija pobuđuje razne kontroverze. Njegova iluzija o zajednici svih južnih Slavena, posebice Hrvata i Srba, svodila se na utopiju ravnopravnosti u kojemu bi Zagreb bio stožerni grad takve zajednice. Rački i Strossmayer su smatrali da isključivi nacionalni pokreti i sebična kratkovidna politika idu na štetu svih južnoslavenskih naroda. Strossmayerovo jugoslavenstvo vidjelo je političku sudbinu Hrvatske bitno drugačije od Gajevog ilirizma. Dok je hrvatski unitaristički herostrat Gaj sanjao Veliku Iliriju, odnosno Veliku Srbiju, Strossmayerova politika se odredila prvo na federalističko uređenje Monarhije u kojoj bi udružena Hrvatska (Bosnu i Hercegovinu, kao i Srijem, Strossmayer je smatrao neotuđivim dijelom Hrvatske) bila politički čimbenik ravnopravan Austriji i Mađarskoj. Takva Hrvatska bi se u prigodnom trenutku udružila s ostalim južnoslavenskim zemljama, gdje bi nadmoćna hrvatska kultura asimilirala bizantski nacionalni srpski korpus.

Strossmayer očito nije shvatio da je njegova zabluda južnoslavenstva ustvari nastavak

NAJNOVIJE NA PORTALU >>

- [Nova doktrina: NATO odobrio plan za jačanje obrane u istočnoj Europi](#)
- [Kardinal Puljić: Katolička crkva u BiH je diskriminirana](#)
- [Marina Lovrić Merzel puštena iz pritvora](#)
- [O nekim ratnim sastancima, sporazumima, mitovima i 'sporazumima' o političkom ustrojstvu BiH](#)
- [Josipovičev izborni stožer vidi šansu u kandidaturama Kujundžića, Kosor, Balenović i Željke Markić](#)
- [Mate Kovačević: Jugosfera s njemačkim premazom](#)
- [Milanović priznao: Vlada je odgovorna za pad BDP-a 11 kvartal za redom](#)
- [Tea Litića: Muftija Aziz ef. Hasanović licemjerno obmanjuje javnost](#)
- [Mladen Lojkić: Strossmayer i južnoslavenstvo](#)
- [Damir Pešorda: Još jednom o ratu u Ukrajini](#)

ilirskih halucinacija koja će tragično završiti za hrvatski narod. Njegovu ideju će vrlo brzo iskoristiti svetosavski Srbi koji će ujediniti južnoslavenske narode kako je Strossmayer želio, ali to ujedinjenje nikako neće biti po Strossmayerovom modelu. Osnivanjem JAZU, na čijoj su svečanoj sjednici nazočili predstavnici svih južnoslavenskih naroda, te dovođenjem za tajnika Akademije Srbijanca Đure Daničića, Strossmayer je Hrvatsku nesvjesno gumuo u ralje velikosrpskih hegemonista. A Hrvati, kao pasivan i neenergičan narod, bez samopouzdanja i odlučnosti, uskoro će samo izabrati nove gospodare. Zapadna uljudba hrvatskog naroda raspala se pred hordama priprostih bizantinaca.

Strossmayerova dezorijentacija o južnoslavenstvu postala je očita kada mu ideja nije naišla ni na kakav odjek među srpskim političarima. Ona je u Srbiji među srpskim političarima, poglavito među Srpskom pravoslavnom crkvom, dočekana sa zaziranjem kao hegemonistička namjera hrvatske buržoazije da srpstvu nametne latinsku, odnosno zapadnu civilizaciju. Srbi su smatrali da je to pokušaj odnarođivanja srpstva i sprječavanje širenja srpske države na račun Austro-Ugarske.

Nisu njegovu ideju prihvaćali niti Srbi u Hrvatskoj gdje se inače zaoštravao hrvatsko-srpski sukob jer su Srbi isključivo stajali uz protuhrvatske stranke vlastodržaca, poglavito za vrijeme strahovlade Khuena Hedervarya. Jednostavno, u svojoj ekspanzionističkoj politici velikosrpstva, uz svoju svetosavsku isključivost, Srbi nisu nikada bili spremni ništa žrtvovati „zajednici za volju“.

Tu narav najbolje je prokomentirao Zagrepčanin, cmogorski povjesnik S. M. Štedimlja: „*Nemoguće je u Načertaniju naći i jednu jedinu riječ iz koje bi Garašaninova Srbija svoju državnost i samostalnost žrtvovala u korist neovisnosti i samostalnosti jedne zajedničke države svih južnih Slavena.*“

Za razliku od Strossmayera, Starčević je svoju nacionalnu ideologiju gradio na pobijanju svih različitih integralističkih ideja uvijenih u plašt jugoslavenstva i panslavizma, poput onih biskupa Strossmayera, u kojima je vidio pogubnu opasnost za opstojnost hrvatskog naroda. Sve te zanesenjake i smušenjake zadocene južnoslavjanstvom i panslavjanstvom Starčević smatra prodanim dušama i hrvatskim robovima te ih naziva *slavoserbima*. Nitko prije Starčevića nije tako dijagnostičirao kobni samoubilački ropski čimbenik u hrvatskom narodu *koji silom hoće biti rob*, i stoga *mu nitko ne može dati slobodu*.

Međutim, i Strossmayer uvidjevši ekspanzionističku politiku velikosrpstva i njihovu svetosavsku isključivost u kojoj nema niti mrvice odstupanja za bilo kakve zajedničke ideje, razočarao se u svoju viziju južnoslavenstva. Najbolje to dokazuju njegove riječi napisane prijatelju Račkom 10. travnja 1884. godine, a glase: „*Narod nam je u opasnom položaju. Srbi su nam krvavi neprijatelji. Dobro je rekao – mislim Marković – da dočim se mi ljuto borimo protiv Mađara, Srbin brat iza leđa na nas navaljuje. Pak da bi to barem bilo njemu na uhar, nego bi mogao onaj grob, kog Srbi nama kopaju, ujedno i njih pokopati. Već o tome i vanjske novine pišu, to jest, kako su se Srbi sa Mađarima spojili samo da nas utuku. To je glavna narav i glavna svrha njihove pomirbe sa Mađarima. Ufajmo se u Boga i nikad duhom ne klonimo.*“ Zanimljivo i neobjašnjivo je to kako je hrvatska povijest, poglavito sadašnji *slavoserbi*, upamtila sve Strossmayerove projugoslavenske ideje, a posve zanemarila i zaboravila, primjerice, ove citirane riječi koje su dokaz njegovog političkog otrežnjenja. (*Korespondencija Rački – Strossmayer*, knjiga treća, uredio Ferdo Šišić, JAZU, Zagreb, 1930., str. 118.-119. i Dubravko Jelčić: *100 krvavih godina XX. stoljeća u hrvatskoj povijesti*, P.I.P Pavičić, Zagreb, 2005., str. 55.)

Korišteni dijelovi iz knjiga *Kletva kralja Zvonimira* i *Masoni protiv Hrvatske*

Mladen Lojkić

